

Pieśń V (Wieczna sromota i nienagrodzona...)

JAN KOCHANOWSKI

PIEŚNI, KSIĘGI WTÓRE

Pieśń V

PIEŚŃ O SPUSTOSZENIU PODOLA

Wieczna sromota¹ i nienagrodzona
Szkoda², Polaku: ziemia spustoszona
Podolska leży, a pohaniec³ sprosny⁴,
Nad Niestrem⁵ siedząc, dzieli łup żaloszny⁶.

Niewierny⁷ Turczyn psy zapuścił swoje⁸,
Którzy zagnali piękne łanie⁹ twoje
Z dziećmi pospołu a nie masz nadzieje,
By kiedy miały nawiedzić swe knieje.

Jedny¹⁰ za Dunaj Turkom zaprzędano,
Drugie do hordy dalekiej zagnano;
Córy szlacheckie (żał sie mocny Boże!)
Psom bisurmańskim¹¹ brzydkie ścielą łoża.

Zbójce, niestety, zbójce nas wojują,
Którzy ani miast, ani wsi budują;
Pod kotarzami¹² tylko w polach siedzą,
A nas nierządne, ach, nierządne, jedzą!

Tak odbieżałe stado¹³ więc drapają
Rozbójce wilcy, gdy po woli¹⁴ mają,
Że¹⁵ ani pasterz nad owcami chodzi,
Ani ostrożnych psów za sobą wodzi.

Jakiego serca Turkowi dodamy¹⁶,
Jesli tak lekkim¹⁷ ludziom nie zdołamy?

¹sromota (daw.) — hańba, niesława. [przypis redakcyjny]

²nienagrodzona szkoda — niepowetowana strata. [przypis redakcyjny]

³pohaniec (daw.) — muzułmanin (Turek lub Tatar; poganin); określenie pogardliwe. [przypis redakcyjny]

⁴sprosny (starop.) — godny potępienia, potworny, okrutny. [przypis redakcyjny]

⁵Niestr — Dniestr. [przypis redakcyjny]

⁶żałosny (daw.) — godny żalu. [przypis redakcyjny]

⁷niewierny — niechrześcijanin. [przypis redakcyjny]

⁸Turczyn psy zapuścił swoje — Turek (sultan turecki) wypuścił swoich poddanych (sforę) Tatarów. [przypis redakcyjny]

⁹łanie — tu przen.: piękne kobiety. [przypis redakcyjny]

¹⁰jedny (daw. M. Im r. ż.) — jedne. [przypis redakcyjny]

¹¹bisurmański — mahometański. [przypis redakcyjny]

¹²kotarz — szałas, namiot; por. dziś: kotara. [przypis redakcyjny]

¹³odbieżałe stado — stado opuszczone; może aluzja do sytuacji po ucieczce z Polski Henryka Walezego. [przypis redakcyjny]

¹⁴po woli (starop.) — według woli, posłuszny komuś; por. daw.: powolny. [przypis redakcyjny]

¹⁵że — tu: gdyż. [przypis redakcyjny]

¹⁶dodać serca (daw.) — dodać odwagi. [przypis redakcyjny]

¹⁷lekki (daw.) — podły, godny lekceważenia. [przypis redakcyjny]

Ledwiec nam i tak króla nie podawa¹⁸;
Kto sie przypatrzy, mała nie dostawa¹⁹.

Zetrzy sen z oczu a czuj w czas o sobie²⁰,
Cny Lachu²¹! Kto wie, jemu czyli tobie
Szczęście chce służyć? A dokąd wyroku
Mars nie uczyni, nie ustępuj kroku.

A teraz k temu obróć myśli swoje
Jakobyć²² szkody nieprzyjaciel twoje
Krwia swą nagroził i omył tę zmazę,
Której dziś niesiesz prze swej ziemie skazę.

Wsiadamy?²³ Czy nas półmiski trzymają?
Biedne półmiski, czego te czekają?
To pan, i jadać na srebro godniejszy,
Komu żelazny Mars będzie chętniejszy²⁴.

Skujmy talerze na talery²⁵, skujmy,
A żołnierzowi pieniądze gotujmy.
Inszy to darmo²⁶ po drogach mitali,
A my nie damy, bychmy w cale trwali?

Dajmy, a naprzód dajmy! Sami siebie
Ku gwałtowniejszej chowajmy potrzebie.
Tarczej niż piersi pierwej nastawiają,
Pozno puklerza przebici macają²⁷.

Ciesz mię ten rym: «Polak mądr po szkodzie»;
Lecz jesli prawda i z tego nas zbodzie²⁸,
Nową przypowieść Polak sobie kupi²⁹,
Że i przed szkodą, i po szkodzie głupi.

¹⁸*Ledwiec nam (...)* króla nie podawa — aluzja do tureckich rad w sprawie wyboru króla. [przypis redakcyjny]

¹⁹*mała nie dostawa* (starop.) — mało brakuje. [przypis redakcyjny]

²⁰*czuj (...)* o sobie (starop.) — czuwaj nad sobą, nad swoim bezpieczeństwem. [przypis redakcyjny]

²¹*Lach* — Polak. [przypis redakcyjny]

²²*jakobyć* — aby ci. [przypis redakcyjny]

²³*Wsiadamy?* — w znaczeniu: czy już wsiadamy na konie? [przypis redakcyjny]

²⁴*chętny* (daw.) — życzliwy; por. współcz. antonim: niechętny. [przypis redakcyjny]

²⁵*talery* — talary (powszechnie używana moneta srebrna). [przypis redakcyjny]

²⁶*darmo* — bez celu. [przypis redakcyjny]

²⁷*Pozno puklerza przebici macają* — gdy już pierś jest przebita, za późno chwycić za puklerz. [przypis redakcyjny]

²⁸*zbodzie* — zepchnie; dosł.: strąci z konia. [przypis redakcyjny]

²⁹*przypowieść (...)* sobie kupi — zyska przysłowie na swój temat. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z *Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur*.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na *Licencji Wolnej Sztuki 1.3*. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w *Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur*. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-wtore-piesn-v>

Tekst opracowany na podstawie: *Pieśni Jana Kochanowskiego księgi dwoje*, Drukarnia Łazarzowa, Kraków, 1586

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

ISBN 978-83-288-7191-5

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).